

по-безчовѣчни, въ самия воененъ сждъ. Тамъ нѣкои отъ карловскитѣ първенци, които не давали бързо угодни показания, били бити по единъ звѣрски начинъ. Били ги и въ голѣмата стая, дѣто заседавалъ, съ затворени врати, в. сждъ, били ги и въ малката, дѣто ставало слѣдствието. Когато биенето ставало въ голѣмата стая, нѣкой си бинбашия — майоръ — Мехмедъ ефенди, членъ на военния сждъ, често намѣрвалъ вина, че не ги удряли доста силно, и вземвалъ самъ прѣчката, за да ги бие. Понѣкога, когато дохождало врѣме за бой, Ибриамъ паша, прѣдседателъ на военния сждъ, синъ на прочутия едно врѣме Риза паша и зетъ на Султанъ Абдулъ Азиза, заповѣдвалъ да отидатъ иотеде (отвждѣ). Слѣдователтъ, Хюсеинъ ефенди, ги билъ на врѣмена и съ плесници. Употрѣбляли въ слѣдствието и друго изтезание. На ония, които не щѣли да кажатъ, окачвали, въ крайната стаичка, торби съ пепель, и удряли торбитѣ, за да влиза пепельта въ устата и очитѣ, и да ги накарва да горятъ¹.

Съ усилие азъ можехъ да запазя равнодушието си при изброяването на тия тегла. Но това равнодушие ми се нала-

¹ Двѣ извлѣчения отъ официалнитѣ рапорти на Г. Калверта, обнародвани въ споменатата вече Синя-книга на английското правителство (Blue-book, Turkey, № 1, 1873, стр. 407 и 433) ще докажатъ, че всичко приведено въ тия записки относително до невинността и теглата на карловцитѣ е цѣла истина.

На 3/15 септ. 1877, Г. Калвертъ пише тъй: „Не само християни, но и турци ми явяватъ, че биене съ други насилствени мѣрки се употрѣбвали, за да накаратъ обвиненитѣ да изповѣдатъ прѣстѣпленията, които имъ се приписватъ. . . . Прѣди пристигането на Ибриамъ паша тѣлата на обѣсенитѣ не се оставаха да висятъ повече отъ единъ часъ, и обѣсванията ставаха заранъ рано; сега осжденитѣ се бѣсятъ кждѣ пладне, а тѣлата имъ висятъ по три и петъ часа. Азъ се втрещихъ завчера, на отиване къмъ Конака, като видѣхъ цигари, мушнати между прѣститѣ на двама свещеника, които бѣха обѣсени оная заранъ, и забѣлѣзахъ, че войницитѣ, които, по една заповѣдъ, дадена прѣди Ибриамъ пашовото пристигане, ужъ пазятъ тѣлата, се разтакаха наоколо съвсѣмъ спокойни. Азъ съобщихъ факта на Ибриамъ паша, като изразихъ надежда, че той ще тури край на такива скандалиозни дѣла, но жално ми е да кажа, че той ми се показва равнодушенъ и не ми даде никакви увѣрения, че скандалътъ ще прѣстане.“

На 8/20 септ. 1877 сжщиятъ г. Калвертъ рапортира, както слѣдва: „Споменахъ въ послѣдния си рапортъ, че, споредъ както бѣхъ чулъ, насилствени мѣрки се употрѣбвали, за да изтрѣгнатъ изповѣди отъ